

Sầu Riêng Lái Thiêu

Nói đến hoa quả Miền Nam, người ta không thể không nhắc trái cây Lái Thiêu ngon như sầu riêng, măng cụt, mít tố nữ, bòn bon, măng cầu...

Lái Thiêu là vùng đất tốt nên trồng cây ăn trái nào cũng ra trái, nở hoa nhiều và ăn ngon, trông đẹp mắt rồi nhớ mãi... Cây sầu riêng có tên khoa học là *Durio Zibethinus*, hay *Durio Cappariss* thuộc về họ thảo mộc *Malvacées* hay *Bombacacerae*. Như thế thì nó cùng họ với cây gòn (gạo) có tên là *Bombax* và cây bông vải (*Gossypium*). Ta cứ thử mở trái sầu riêng ra xem bên trong nó cũng có mùi như trái gòn hay bông vải. Còn nói sầu riêng giống trái mít là không đúng!

Người Pháp gọi trái sầu riêng là *Durian*, hay *Durion*. Người Việt gọi là sầu riêng. Tên sầu riêng đúng ra là *Djoerian* là tên mà người Malaysia gọi.

Đầu tiên, sầu riêng mọc ở rừng Malaysia và người bản xứ gọi là cây *Djoerian*. Khi người Trung Hoa sang Malaysia buôn bán, ăn quả sầu riêng thấy ngon nên họ mang hạt về trồng tại Ấn Độ, Thailand, Cambodia. Đến khi người Pháp đặt chân tới đất Nam Kỳ có một số cổ đạo đi theo truyền đạo tại xứ Lái Thiêu. Các cổ đạo đã mang nhiều giống cây trái hoa quả ngon của các xứ khác tới đây trồng. Và theo các vị cao niên Lái Thiêu kể lại thì cổ đạo người Pháp có tên là Cernot, năm 1890 đã đem hạt sầu riêng từ xứ Nam Dương về đây trồng cùng lúc với cây sa-pô-chê. Các vị cao niên nói trước đây ở họ đạo Tân Quy có mấy cây sầu riêng cổ thụ còn lại, cao tới 20 thước, tuổi thọ trăm năm và có lẽ là cây sầu riêng đầu tiên được trồng ở Lái Thiêu. Vì thời gian, các cây sầu riêng này đã chết, và những cây sầu riêng mọc sau này là các thế hệ thứ ba, thứ tư...

Ngày nay cây sầu riêng được nhân giống trồng ở nhiều tỉnh, nhưng khi ra trái ăn không ngon bằng sầu riêng trồng ở Lái Thiêu.

Trong những trái cây ở đất Lái Thiêu. Thủ Dầu Một của xứ Bình Dương, trái sầu riêng được liệt vào hàng ngon, bổ nhất đất giá nhất, lại khó trồng nhất. Ta thử nghe kỹ sư nông học Nguyễn Công Huân kể cách thức trồng sầu riêng như sau:

Cây sầu riêng ưa đất phù sa. Đất mềm như đất "bưng", đất pha cát như đất "giồng" thì cây mọc không tốt, vì khi nắng đất khô quá làm cho cây cần cỗi. Sầu riêng trồng trên líp hay ở đất bằng cây nọ phải cách cây kia 8 thước. Nên đào mương ở giữa hai hàng cây, mương rộng chừng 80 phân đến 1 thước cho nước lưu thông dễ dàng và có thể rút chất phèn ở đất đi. Dọc theo hai bên mương nước lúc đầu nên trồng các loại cây khác như chuối, chanh hoặc lài, trà Huế v.v.

Cây sầu riêng là một cây cao lớn, có cây cao tới 20, 25 m. Lá hình bầu hơi dài, hoa mọc ở nhánh, trái to, vỏ có gai nhọn. Mỗi trái có nhiều múi, từ hai đến năm múi, mỗi múi có từ 1 đến 5 hạt lớn như hạt mít, hạt có bao bọc một lớp cùi hay là cơm mềm, màu trắng vàng, giống như mít mật, ít ráo. Trái sầu riêng lúc chín có một mùi rất đặc biệt, từ trong cơm đưa qua vỏ ra ngoài. Mùi ấy thoát ngửi giống như mùi mít nhưng mạnh hơn và lại thoảng có mùi bông (hoa) lan Công chúa, y lã. Người nào thích ăn thì cho là thơm, ai không ưa thì cho là mùi khó ngửi. Nhưng lại có điều lạ là hề ai đã "chịu ăn", nghĩa là ăn quen sầu riêng rồi thì thấy nó ngon, bùi, béo, mùi nó thơm tho đặc biệt và đậm ra nghiền ...

Ở những nơi trồng nhiều sầu riêng, người ta lựa chọn giống để trồng rất cẩn thận, vì nếu làm cẩu thả, mãi 7,8 năm sau khi cây ra phải trái dở thì thật là uổng công trồng. Khi trồng phải chọn hạt giống ở những cây nào đã ra trái lớn, cơm dày và ngọt. Hạt nào lớn, đều đặn thì ương, loại bỏ hạt nào lép, có đốm đi. Nếu phải trồng bằng cây con thì người ta lựa chọn những cây khỏe mạnh và lớn, và hơi tròn để trồng và bỏ hẳn những cây yếu ớt hay lá dài ra. Hạt lựa rồi, đất làm cho nhỏ, đem đặt nằm hạt xuống rồi phủ một lượt đất mỏng lên trên. Chăm tưới và phải che nắng cho cây. Khi cây mọc cao 40 cm thì bứng đem trồng trong cái giỏ tre, nứa hay là cái khạp thùng đáy, hoặc cái túi giấy plastique đựng đất có bón phân trâu mục. Đặt cây vào những nơi mát. Sau một năm (vụ) khi cây cao 1 m thì đem trồng ở một nơi cố định. Lúc trồng lại cho phân mục vào bón với fotfat bicasic. Về sau, mỗi năm lại xới gốc mà bón thêm phân. Nên xới cây để bón phân vào lúc cuối mùa mưa, nếu xới đầu mùa mưa nước sẽ đọng làm chết cây, khi cây còn nhỏ phải tưới nước, và có thể trồng giữa hàng những loại cây khác như chuối, vừa để lấy hoa lợi trong khi chờ đợi sầu riêng có trái, vừa để có bóng mát cho cây. Đến lúc sầu riêng đã lớn thì bỏ chuối đi. Rễ sầu riêng thường bị con sùng cắn và đục lằn lằn lên gốc, cho nên nếu thấy cây đang tốt bỗng trở nên vàng, úa, còi cọc thì nên nghĩ là triệu chứng rễ có sùng, xong đổ vào gốc độ 10 ký với bột để cho con sùng nào còn lại thì sẽ chết. Nếu cây ít ra nhánh thì cắt ngọn và tỉa bỏ mấy nhánh nhỏ đi, đoạn bón phân cho cây, như vậy sẽ đâm ra nhiều nhánh tốt. Lại lấy cọc mà cắm bên gốc cho cây có điểm tựa, khỏi bị mưa, gió lay đổ.

Trồng được 7 năm, đến 8 năm thì cây nảy trái. Nếu đất tốt bón nhiều phân, nhất là phân mục với fotfat, thì đến năm thứ sáu cây đã ra nhiều trái rồi, trung bình mỗi cây có 60 trái, có khi một cây tốt được 80, 90 trái. Thường thường, với khí hậu miền nam, sầu riêng trở bông ba đợt trong một năm.

Từ khi trở bông đến khi trái đậu là 20 đến 25 ngày, và từ ngày trở bông đến ngày kết trái và chín là 5 tháng hay 150 ngày. Nếu trái chín thì tự nhiên rụng ở trên cây xuống gốc. Trái chín cây ăn ngon thơm và ngọt. Để cho trái rụng xuống đất khỏi bẹp, nát, vỡ, người ta thường lấy trấu, rơm trải ở chung quanh gốc cây. Nhưng nếu muốn bán sớm, người chủ vườn treo lên cây mà cắt cuống trái sầu riêng để bán, nhiều khi trái hãy còn xanh. Mùa sầu riêng từ tháng 5 đến tháng 9 dương lịch.

Phải là người chuyên môn, nhà vườn, chủ cây mới biết rõ trái sầu riêng nào ngon. Như kỹ sư Nguyễn Công Huân đã cho ta biết như sau: Sầu riêng chín cây bao giờ cũng ngon hơn còn xanh hoặc bị ú (dầm) cho chín giả. Trái ngon thì vỏ vàng đậm, gai hờ cách xa nhau, chấu to và đều, cơm dày, không cứng lắm, mà cũng không nhão lắm. Trái nào vỏ còn xanh, mà nếu là trái nhỏ thì phần nhiều cơm chưa chín hết và ăn không ngon bằng trái lớn, chín tới, cơm dày và mềm. Khi mua, bắt người bán khoét một lỗ nhỏ mà ngó màu sắc, cứng mềm, ngọt nhạt của cơm. Chọn lựa như vậy chắc chắn sẽ được trái ngon vừa ý.

Cơm trái sầu riêng ăn thấy bùi, béo, ngọt dịu, lại có mùi đặc biệt. Người đã quen ăn thì công nhận là sầu riêng rất bổ, nó giúp nhuận tràng cho những người mắc bệnh táo bón trẻ con ăn sầu riêng rất có lợi. Người lớn, người già ăn sầu riêng thấy dễ tiêu, hết mệt nhọc. Những người mà da khô hay nứt nẻ, có gai, nhất là phụ nữ, ăn nhiều sầu riêng sẽ làm cho da nhẵn mịn. Chính ở Malaysia xưa kia phụ nữ thường lấy cơm của trái Djoerian và mỡ của bột cây trạng sư (Avocatier) mà làm thuốc xoa bóp vào nhiều chỗ trên thân thể cho da trở nên mịn, đẹp, chắc và bóng mịn.

(Tạp chí Xưa và Nay)